

הדף היומי בבלי: מסכת בבא בתרא דף נ"ו
הדף היומי בהלכה: סימן ר"ה סעיף ב' עד סעיף ג'
המוסר היומי: אהבת חסד השמטה 'והנה ענין כזה' עד 'וענין זה נוגע'

לוח
לימוד
יומי

מתכונן להתארח בליל הסדר האם אתה צריך להביא מצות ומרור משלך?

שלושים יום קודם הרגל דורשים בהלכות החג

אתה משתמש כל השנה רק בקמח כוסמין - האם מותר לך להשתמש בו גם בפסח?

מעיקר הדין ניתן לקיים מצות אכילת מצה בליל הסדר במצה העשויה מחמשת מיני הדגן: חיטה, שעורה, כוסמין, שבולת שועל ושיפון. וכן ניתן לאכול מצות העשויות ממינים אלו במשך כל ימי החג. ושבולת שועל בימינו היא הדגן המכונה 'קוואקר', והגם שיש מהחוקרים שהוציאו לעז שאינו שבולת שועל שעליה דברו חז"ל, אין לסמוך על דבריהם המנוגדים למסורת.

אולם לכתחילה חובה לקיים את המצוה דווקא במצת חיטה, משום שטעם החיטה טוב יותר מיתר מיני הדגן, ויש בו 'הידור מצוה'; וכן משום שתהליך החימוץ של החיטה איטי משל יתר המינים, ועוד, מסדר האפיה הידוע לנו מתאים לחיטים, ויתכן שמצה ממין אחר הנאפית בסדר זה מחמיצה. וכתבו פוסקי זמננו כי מטעם זה אין לאכול במשך כל ימי הפסח מצה העשויה ממיני דגן אחרים; ונחלקו בנוגע לחולה 'צליאק', הרגיש לגלוטן שבחיטה, אם רשאי להקל בכך. וקמח חיטה שהוציאו ממנו את הגלוטן, המיועד עבור חולי צליאק - יש שהורו כי אינו כשר לקיום מצות מצה, כיון שהגלוטן הוא הגורם להחמצה, ואת מצות מצה יש לקיים דוקא בדגן המסוגל להחמיץ.

[שו"ע תנג, א, ומשנ"ב ב; ביאורים ומוספים דרשו, 1, 3 ו 4]

מתכונן להתארח בליל הסדר - האם אתה צריך להביא מצות ומרור משלך?

לגבי מצה ולגבי חלה נאמרה בתורה המילה 'לחם', ולמדים ב'גזירה שוה' שכשם שאין אדם מקיים מצות חלה אלא קְּשָׁלוּ, כיון שנאמר בה 'עריסותיכם', כך אינו מקיים מצות מצה אלא קְּשָׁלוּ; ומשום כך לא ניתן לקיים מצות אכילת מצה במצה גזולה. ויש אומרים שדין המרור כדין המצה. ויש שהורו כי על פי דין זה ראוי לאוּרְחַם להדר ולקנות את המצה והמרור מידי מארחו, אך בדיעבד יצא ידי חובתו, משום שיש כמה טעמים להקל בדבר. ויש מגדולי ישראל שלא הקפידו על כך, וכן נראה מסתימת דברי כל הפוסקים שלא העירו על כך מאומה. ויש שנתן טעם לדבר, שקיום המצוה הוא בבליעת המצה והמרור, ובשעת הלעיסה - טרם קיום המצוה - שוב אינם ראויים לאדם אחר מלבד האורח, ובזה נחשבים קְּשָׁלוּ לחלוטין.

[שו"ע תנד, ד, משנ"ב טו, וביה"ל ד"ה אין; ביאורים ומוספים דרשו, 17]

מה מברכים על מרק ירקות 'האדמה' או 'שהכל'?

הערה כללית: בכל האמור בתקציר זה, 'מרק' - פירושו חֶלֶק המים שבמרק. במרק ירקות - ברכת הירקות פוטרת את המרק. ואם הוציאו את הירקות מהמרק - אם טעם הירקות ניכר במרק, והם ירקות שבדרך כלל נאכלים מבושלים - כמצוי במרק סלק, מרק בצל, מרק קישואים, וכיוצא בהם - ברכתו 'האדמה'; ואם אין טעם הירקות ניכר - כמצוי במרק שהתבשלו בו גזר ותפוחי אדמה בלבד - ברכתו 'שהכל'. ואם כל הירקות שבמרק מרוסקים בצורה שהם עצמם 'איבדו' את ברכתם, וברכתם 'שהכל' - נחלקו הפוסקים בנוגע לברכת המרק; ויש שכתבו שיפטרנו בברכת 'האדמה' על מאכל אחר. [שו"ע ב ומשנ"ב ט; ביאורים ומוספים דרשו, 12, 15 ו-21]

מה מברכים על מרק עוף שיש בו ירקות?

מרק ירקות שהתבשל עם בשר - ברכתו 'שהכל', כיון שטעם הבשר שבמרק הוא העיקרי והחשוב לעומת טעם הירקות. והירקות עצמם אינם טפלים למרק, כיון שבאים לְשֵׁם אכילה ושובע, ויש לברך עליהם 'האדמה' בנפרד. ואם הבשר הוּצָא מהמרק, ואוכל את הירקות עם המרק, אינו מברך אלא 'האדמה' על הירקות, והמרק טפל להם. אולם, במרק עוף שֶׁעָרְבו בו ירקות, עיקר התבשיל הוא טעם העוף, ואין המרק טפל לירקות, ויש לברך עליו 'שהכל' בנפרד. וירק שנועד רק לנתינת טעם, ולא לשם מזון, כגון עלי פטרוזיליה, הריהו טפל למרק ונפטר בברכתו, ואין לברך עליו 'האדמה' בנפרד. [שו"ע ב, ומשנ"ב יג; ביאורים ומוספים דרשו, 22-23]

מרק עם אטריות - האם צריך לברך ברכה נוספת מלבד 'מזונות'?

מרק שהניחו בתוכו 'מיני מזונות', דהיינו אטריות, שקדי מרק, או כופתאות ('קניידלך' ו'קרעפלאך') - מברך עליהם 'מזונות' ואינו מברך על המרק. ולאחר שאכל את כל ה'מזונות', רשאי לסיים את המרק הנותר בצלחת ללא ברכה נוספת. ואם כמות המזונות קטנה, באופן שעיקר כוונת האכילה היא למרק - אין המרק טפל להם; ואם כמות המזונות מזערית, כגון צלחת מרק שיש בה אטריות בודדות - הם טפלים למרק ואין לברך עליהם 'מזונות'. ואם בישל את המרק עם כמות גדולה של כופתאות וטעמם ניכר בו - יתכן שצריך לברך על המרק 'מזונות' אף אם הכופתאות הוצאו ממנו. [משנ"ב יא; ביאורים ומוספים דרשו, 18-19]

אתמול למדנו

- פירות, ירקות, ירקות עלים וקטניות, ניתנים לאכילה בצורות שונות: חי, מבושל, מאוּדָה, מטוגן, אפוי, כבוש ועוד; ואין לברך עליהם 'העץ' או 'האדמה' אלא בצורה שרוב בני האדם אוכלים אותם.
- על פי האמור: בצל ירוק וחסה, האוכלם חיים מברך 'האדמה', ומבושלים - שהכל; ולעומת זאת - קולרבי, עלי סלרי, פטרוזיליה ושמיר, האוכלם חיים מברך 'שהכל', ומבושלים - 'האדמה'.
- דוגמא נוספת על פי האמור: קטניות יבשות, כגון שעועית וחמוס, שהתרככו מעט על ידי השרייה במים, וראויים לאכילה - ברכתם 'שהכל'; ולאחר בישול, קלייה וכדומה - ברכתן 'האדמה'.

מחר נלמד

- המברך 'האדמה' על לחם - האם יצא ידי חובה?
- באיזה מקרה אסור למי שלא למד הלכות ברכות לאכול?
- ברכת 'שהכל' במקום 'בורא מיני בשמים' - האם יצאת ידי חובה?